

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра політології

Затверджено

На засіданні кафедри політології
філософського факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 26 серпня 2022 р.)

Завідувач кафедри проф. Анатолій РОМАНЮК

**Силабус з навчальної дисципліни
«Політична комунікація і PR»,
що викладається в межах ОПП «Політологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів
зі спеціальності 052 «Політологія»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
2022 року вступу**

Назва курсу	Політична комунікація і ПР
Адреса викладання курсу	онлайн на платформі Microsoft Teams (лекції, семінари), на платформі Moodle (навчально-методичні матеріали, тестування)
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філософський факультет, кафедра політології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	05 – Соціальні та поведінкові науки, 052 - Політологія
Викладачі	Скочиляс Любомир Степанович – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології Телефон (мобільний):(067) 353-38-76 Електронна пошта: lyubomyr.skochylyas@lnu.edu.ua, skochylyas@yahoo.com Місце знаходження: Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, ауд. 206
Консультації по курсу відбуваються	Щопонеділка, 13:00 – 13:00 в приміщенні кафедри політології: м.Львів, вул. Університетська – 1, ауд.206
Сторінка курсу	https://filos.lnu.edu.ua/academics/bachelor/curriculum-politology
Інформація про курс	Курс “Політична комунікація і ПР” передбачає вивчення політичної комунікації як процесу передавання політичної інформації, яка циркулює між частинами політичної системи, між політичною та суспільною системами, а також обміну інформацією між політичними структурами, суспільними групами та індивідами.
Коротка анотація курсу	Курс складається з таких блоків: власне комунікативні аспекти; функціонування та роль засобів масової інформації; виборчий процес; комунікація влади із громадськістю.
Мета та цілі курсу	Основна мета курсу - вивчити базові засади та вияви політичної комунікації за такою структурою: державно-управлінська комунікація, партійна та електоральна комунікація, комунікативний супровід діяльності політичного лідера, ЗМІ у системі політичної комунікації, інтернет і політика, <u>зв'язки з громадськістю</u> .
Література для вивчення дисципліни	Основна 1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. PR у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с. Додаткова 1. Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. / Ю. В. Косенко. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 187 с. 2. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / переклади з англ. О. Возьна, Г. Сташків / Д. Мак-Квейл. – Львів : Літопис, 2010. – 538 с.

	<p>3. Остапенко М. Політична комунікація: теоретичні аспекти дослідження // Політичний менеджмент, №3. - https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/ostapenko_politychna.pdf</p> <p>4. Ліллекер Д,Дж. Політична комунікація / Д.Ліллекер - К., 2010.- 300 с.</p> <p>5. Макаренко Л.Політична комунікація як визначальна складова демократичної політичної системи. - https://www.researchgate.net/publication/350008507_POLITICNA_KOMUNIKACIA_AK_VIZNACALNA_SKLADOVA_DEMOKRATICNOI_POLITICNOI_SISTEMI</p> <p>6. Сищук О. Професіоналізація політичної комунікації в Україні / О.Сищук / Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи. - С.42-44. - https://core.ac.uk/download/pdf/153583938.pdf</p> <p>7. Янченко А. Соціальні медіа як інструмент політичної комунікації /А.Янченко / Політичний менеджмент, №1-2, 2013. - https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/yanchenko_sotsialni.pdf</p> <p>8. Руденко О. Роль сучасних політичних PR-технологій у формуванні нових принципів взаємодії влади і суспільства / Освіта регіону. - https://social-science.uu.edu.ua/article/1051</p> <p>9. Рихлік В. Політичний ПР під час виборчого процесу. - https://core.ac.uk/download/pdf/197253692.pdf</p> <p>10. Агарков О. ПР технології у структурі тсоціально-політичного маркетингу. - http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/121654</p>
Тривалість курсу	135 год.
Обсяг курсу	48 годин аудиторних занять. З них 32 години лекцій, 16 годин семінарських занять, 87 год. самостійна робота
Очікувані результати навчання	<p>У результаті успішного проходження курсу студент набуде <i>спеціальні (фахові) компетентності</i>:</p> <p>СК07. Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.</p> <p>СК10. Здатність застосовувати основні форми, способи і засоби політичного консалтингу.</p> <p>СК11. Здатність аналізувати принципи здійснення політичної комунікації, її види та форми та застосувати на практиці комунікативні технології в політичній сфері</p> <p>СК12. Здатність аналізувати PR-стратегії та кампанії і застосувати на практиці технології ефективного PR на різних рівнях політики.</p> <p><i>Програмні результати навчання:</i></p> <p>РН 14.Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.</p> <p>РН19. Формувати успішні комунікаційні стратегії, використовувати знання про міжіндивідуальну, групову та</p>

	міжінституційну комунікацію для вирішення політичних конфліктів. PH20. Конструювати дизайн та реалізовувати соціально-політичні проекти, використовувати навички комунікації з громадським сектором та зв'язків з громадськістю в процесі реалізації цих проектів.
Ключові слова	Політична комунікація, політичний ПР, політична інформація, комунікаційна кампанія, спічрайтинг, спіндокторинг
Формат курсу	Змішаний
Теми	Лекції і семінари (тематика співпадає). Сутність та моделі політичної комунікації. Сучасні теорії та концепції комунікації <ol style="list-style-type: none"> 1. Історичні умови становлення політичної комунікації. Мобілізаційні (моністичні) і маркетингові (плюралістичні) форми політичної комунікації 2. Пропаганда як форма політичної комунікації. Специфічні форми політичної комунікації (популізм, лобізм, навіювання) 3. Інформаційні кампанії як тип комунікаційного процесу 4. Електоральна комунікація. Партійна комунікація 5. Персонально-лідерська комунікація у політиці 6. Політичний маркетинг і ПР як способи політичної комунікації 7. Політична реклама як засіб політичної комунікації 8. Громадська думка як об'єкт і результат політичної комунікації 9. Іміджеві комунікативні технології у політиці 10. Політичні комунікації і кризовий менеджмент 11. Політична комунікація органів влади і посадових осіб 12. Масова політична комунікація 13. Роль ЗМІ у виборчих кампаніях 14. Новітні інформаційні технології і політична комунікація 15. Влада та зв'язки з громадськістю
Підсумковий контроль, форма	Іспит в кінці семестру Комбінований
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з навчальних курсів: Вступ до спеціальності, Історія політичних вчень, Політична влада, Псефологія, Партологія, Політичний аналіз і прогнозування
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентації, лекції, колаборативне навчання (групові проекти, спільні розробки, групові розрахункові роботи, навчальні спільноти, тьюторство і т.д.), проектно-орієнтоване навчання, дискусія, семінари, самостійна робота, аналіз статистичних баз даних. Навчальні методи: пояснювально-ілюстративний, частково-пошуковий, інтерактивний, активізації навчання.
Необхідне обладнання	Вивчення курсу потребуватиме залучення персонального комп'ютера (принаймні лектором) і мультимедійного проектора. Крім того, бажано, щоби студенти також користувались персональними комп'ютерами. Для курсу не потрібно спеціалізованого програмного забезпечення (хоча воно може використовуватись за бажанням). Тим не менше, потрібне впевнене користування загальноновживаними програмами й операційними системами (з метою подання електронних

	<p>матеріалів – електронна пошта, платформи Microsoft Teams, Zoom, Telegram, Moodle тощо). Також для курсу бажане володіння мінімальними навиками роботи з базами та масивами даних й інформації.</p>
<p>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням: практичні/самостійні тощо – 30% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 30); контрольні заміри (модулі) – 20% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 20); іспит – 50 балів.</p> <p>Підсумкова максимальна кількість балів упродовж семестру – 50 балів.</p> <p>Письмові та проектні роботи: Очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт, серед яких вирішення кейсів, а також розрахункові роботи.</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування і втручання в роботу інших студентів становлять, однак не обмежують прикладів можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак цього є підставою для незарахування тієї або іншої роботи студента викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Відповідно, жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p> <p>Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції та практичні заняття курсу. Студенти повинні інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися всіх термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.</p> <p>Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед основних і додаткових.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані на поточному тестуванні й поточному навчанні, а також в самостійній роботі. При цьому, обов'язково враховуються присутність на заняттях й активність студента під час практичного заняття, списування і плагіат, несвоєчасне виконання поставлених завдань.</p>
<p>Питання до заліку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичні підходи до вивчення явища комунікації 2. Становлення наукової галузі в сфері комунікації. 3. Види комунікації. 4. Комунікаційний процес як обмін інформацією 5. Комунікативна організація 6. Соціологічні й психологічні моделі комунікацій 7. Семіотичні моделі комунікації 8. Модель міфологічної комунікації

9. Модель аргументуючої комунікації
10. Модель іміджевої комунікації
11. Модель пропагандистської комунікації
12. Сутність та особливості політичної комунікації як різновиду соціальних комунікацій
13. Суб'єкти, способи та функції політичної комунікації.
14. Теоретичні концепції політичної комунікації
15. Практичні моделі політичної комунікації.
16. Сутність і специфіка моністичної (мобілізаційної) комунікації
17. Пропаганда як форми моністичної (мобілізаційної) комунікації
18. Плюралістична (маркетингова) комунікація
19. Політична реклама і PR як форми плюралістичної (маркетингової) комунікації
20. Популізм як спосіб політичної комунікації
21. Лобізм як форма політичної комунікації
22. Маніпулювання як прийом у комунікативній взаємодії
23. Специфіка політичної комунікації
24. Комунікативні особливості в умовах масового суспільства
25. Масова політична комунікація
26. Друковані ЗМІ і їх місце у політикокомунікаційних процесах
27. Радіо як канал реалізації політичної комунікації
28. Телевізійна політична комунікація
29. Інтернет як віртуальний простір політичних комунікацій
30. Соціальні мережі як середовище політичного комунікування.
31. Комунікативні стратегії у політиці.
32. Іміджеві комунікативні технології у політиці
33. Політичні комунікації і кризовий менеджмент
34. Інформаційна кампанія як різновид комунікаційного процесу
35. Сутність, засоби, етапи та завдання інформаційної кампанії
36. Моделі інформаційних кампаній
37. Інформаційні війни як різновид інформаційних кампаній
38. Фейки, інформаційне кілерство, дезінформація як прояв девіантної політичної комунікації
39. Етичний і прагматичний аспекти цілеспрямованих політичних комунікацій у сучасному світі
40. Електоральна комунікація як різновид політичної комунікації
41. Роль ЗМІ в електоральних комунікаціях
42. Виборча кампанія як різновид політикокомунікаційного процесу
43. Політична реклама у виборчій кампанії
44. Партийна комунікація як різновид політичної комунікації
45. Способи, засоби, види та рівні партійної комунікації
46. Напрямки партійної комунікації: внутрішньопартійна, зовнішньопартійна, партійносуспільна, партійновладна.

	<p>47. Політичні лідери як основні комунікатори у партійній сфері.</p> <p>48. Міжвиборча та електоральна партійна комунікація.</p> <p>49. Політиковладна комунікація: напрямки, вектори, способи та цілі.</p> <p>50. Статуснорольові особливості владних комунікацій</p> <p>51. Владноуправлінська комунікація</p> <p>52. Значення політичних комунікацій у здійсненні державного управління</p> <p>53. Види, рівні та способи владно-управлінської комунікації</p> <p>54. Електронне урядування як форма владно-управлінської комунікації</p> <p>55. Комунікативний вимір публічної політики демократичного суспільства</p> <p>56. Механізми комунікації влади і громадськості в умовах демократичного суспільства.</p> <p>57. Громадська думка як прояв зворотного зв'язку у політичній комунікації</p> <p>58. Специфіка політичної комунікації у сучасній Україні.</p> <p>59. Правові аспекти інформаційного супроводу діяльності органів влади в Україні.</p> <p>60. Стили політичної комунікації політичних діячів у сучасній Україні та світі.</p>
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу</p>

Схема курсу «Політична комунікація і ПР»

Тиж-год	Тема заняття	Форма заняття	Література
1-2 10 год	1. Сутність та моделі політичної комунікації. Сучасні теорії та концепції комунікації	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семинар, дискусія – 2 год. Самостійна робота – 5 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. ПР у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.
2 8 год	2. Історичні умови становлення політичної комунікації. Мобілізаційні (моністичні) і маркетингові (плюралістичні) форми політичної комунікації	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семинар, дискусія – 1 год. Самостійна робота – 5 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. ПР у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.
3-4 8 год	3. Пропаганда як форма політичної комунікації. Специфічні форми політичної комунікації (популізм, лобізм, навіювання)	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семинар, дискусія – 1 год. Самостійна робота – 5 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. ПР у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.
4 8 год	4. Інформаційні кампанії як тип комунікаційного процесу	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семинар, дискусія – 1 год. Самостійна робота – 5 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. ПР у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.
5-6 9 год	5. Електоральна комунікація. Партийна комунікація	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семинар, дискусія – 1 год. Самостійна робота – 6 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. ПР у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.
6 9 год	6. Персонально-лідерська комунікація у політиці	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семинар, дискусія – 1 год. Самостійна робота – 6 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. ПР у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.

7-8 8 год	7. Політичний маркетинг і PR як способи політичної комунікації	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар, дискусія – 1 год. Самостійна робота – 5 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. PR у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім.. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.
8 9 год	8. Політична реклама як засіб політичної комунікації	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар, дискусія – 2 год. Самостійна робота – 5 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. PR у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім.. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.
9-10 9 год	9. Громадська думка як об'єкт і результат політичної комунікації	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар, дискусія – 1 год. Самостійна робота – 6 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. PR у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім.. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.
10 9 год	10. Іміджеві комунікативні технології у політиці	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар, дискусія – 1 год. Самостійна робота – 6 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. PR у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім.. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.
11-12 9 год	11. Політичні комунікації і кризовий менеджмент	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар, дискусія – 1 год. Самостійна робота – 6 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. PR у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім.. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.
12 9 год	12. Політична комунікація органів влади і посадових осіб	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар, дискусія – 1 год. Самостійна робота – 6 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. PR у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім.. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.
13-14 9 год	13. Масова політична комунікація	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар, дискусія – 1 год. Самостійна робота – 6 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. PR у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім.. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.
14 9 год	14. Роль ЗМІ у виборчих кампаніях	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар, дискусія – 1 год. Самостійна робота – 6 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. PR у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім.. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.

15-16 9 год	15. Новітні інформаційні технології і політична комунікація	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар, дискусія – 1 год. Самостійна робота – 6 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. PR у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім.. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.
16 9 год	16. Влада та зв'язки з громадськістю	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар, дискусія – 1 год. Самостійна робота – 6 год.	1. Зражевська Н. Комунікаційні технології. Черкаси, 2010. 2. Кочубей Л.О. PR у політичній сфері: Підручник. – К.: ІПіЕНД ім.. І.Ф. Кураса НАН України, 2013. – 472 с. 3. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної «кухні» / Л. Д. Климанська; Нац. унт «Львів. політехніка». — Л., 2007. — 332 с.